

УДК 619:612.1:636,2.084

Сенечин В.В., кандидат ветеринарних наук, доцент,**Головач П.І.**, доктор ветеринарних наук, професор,**Цимбала В.І.**, кандидат біологічних наук, доцент©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького*

ВМІСТ ЗАГАЛЬНОГО БІЛКА У СИРОВАТЦІ КРОВІ БУГАЙЦІВ НА ВІДГОДІВЛІ ЗА КОРЕКЦІЇ ЇХ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ

Вивчали на прикладі ТзОВ “1-го Травня” Дрогобицького району Львівської області вміст загального білка у сироватці крові бугайців, яких підгодовували хелатними комплексними сполуками мікроелементів (заліза, кобальту, йоду і селену) з незамінними амінокислотами (метіоніном і лізином) – метіонатами і лізинатами. Встановлено, що дані сполуки позитивно впливають на вміст загального білка у сироватці крові, що свідчить про кращий синтез його печінкою дослідних тварин.

Ключові слова: бугайці, метіонати, лізинати, мікроелементи (Fe, Co, I, Se), сироватка крові, загальний білок.

Вступ. В життєдіяльності будь-якого організму першочергова роль належить білкам – високомолекулярним органічним сполукам, до складу яких входять залишки різних амінокислот. З ними зв'язані основні прояви життя: травлення, подразливість, скоротливість, здатність до росту і розмноження, дихання та інші. Вони є складовими шкіри, кісток, хрящів, клітин і субклітинних структур, відіграють захисну роль. Без білків-ферментів, які регулюють біохімічні перетворення в організмі, неможливий нормальний процес обміну речовин [7]. Білки крові виконують багато функцій: підтримують постійність онкотичного тиску, рН крові, рівень катіонів у ній, відіграють важливу роль в утворенні імунітету, комплексів з вуглеводами, ліпідами, гормонами та іншими речовинами. Крім цього, білки в організмі виступають в якості каталізаторів хімічних реакцій [1, 4].

Одним з головних факторів, які впливають на склад крові, є повноцінна і збалансована годівля за основними поживними та біологічно активними речовинами. З метою підвищення фізіологічної дії та біологічної доступності дефіцитних мікроелементів (МЕ) на організм тварин, зокрема реагентні показники крові, нами розроблені нові підходи і напрямки до балансування раціонів хелатними комплексними сполуками мікроелементів з незамінними амінокислотами.

Матеріал і методи. Дослідження проводились в ТзОВ “1-го Травня” Дрогобицького району Львівської області на бугайцях чорно-рябої породи другого періоду відгодівлі живою масою 185–200 кг. Дослід включав 100 тварин, підібраних за методом пар-аналогів з врахуванням живої маси, віку і

фізіологічного стану, з яких було сформовано десять груп: контрольну та дев'ять дослідних, по 10 бугайців у кожній (табл. 1).

Перед початком експерименту, впродовж і після завершення його проводили клінічний огляд бугайців [вимірювали температуру тіла (Т), частоту пульсу (П) і дихання (Д)], ці показники були в межах фізіологічної норми. Дослід тривав 120 днів: підготовчий період – 30 і дослідний період 90 днів. Впродовж дослідного періоду тваринам дослідних груп крім основного раціону (ОР), згодовували хелатні комплекси мікроелементів з незамінними амінокислотами: метіоніном і лізином з розрахунку мг/кг живої у різних співвідношеннях.

В кінці підготовчого періоду, першого, другого та третього місяців досліду проводили клінічний огляд бугайців усіх груп (вимірювали Т, П, Д) та відбирали проби крові з яремної вени. Як антикоагулянт використовували гепарин. Визначали вміст загального білка з біуретовим реактивом за методом Л.М.Делекторської та ін. [2];

Таблиця 1

Елемент	Доза мг/кг живої маси	Групи тварин										
		I – Контроль ьна	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
			Дослідні									
		Метіонат					Лізинат			Метіонат+Лізинат		
Fe	0,02	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-	-
	0,025	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-
	0,03	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++
	0,04	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-
	0,05	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-
	0,06	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-
Co	0,015	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-	-
	0,02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-
	0,025	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++
	0,03	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-
	0,04	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-
Se	0,0075	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-	-
	0,01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-
	0,015	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	++
	0,02	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-
	0,03	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-
I	0,02	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-	-
	0,025	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++	-
	0,03	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	++
	0,04	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-
	0,05	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-
	0,06	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-

Математико-статистичну обробку експериментальних цифрових даних проводили за О.І.Ойвіним [6]. Результати середніх значень вважали статистично вірогідними при $P < 0,05^*$; $P < 0,01^{**}$; $P < 0,001^{***}$.

Результати досліджень. Зниження загального білка сироватки крові (гіпопротеїнемія) відмічається при довготривалій недогодівлі тварин, аліментарній остеодистрофії, гіпокобальтозі, ензоотичному зобі, хронічних розладах шлунково-кишкового тракту та інших захворюваннях.

Гіперпротеїнемія - підвищення рівня загального білка сироватки крові, дуже часто зустрічається при інтенсивному веденні тваринництва [3, 5].

Враховуючи вищесказане, ми вважали за доцільне вивчити динаміку вмісту загального білка в сироватці крові дослідних тварин. Одержані дані наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Вміст загального білка в сироватці крові бугайців при підгодівлі їх метіонатами і лізинатами мікроелементів, г/л, $M \pm m$; $n=5$.

Групи тварин	Підготовчий період	Дослідний період, місяць		
		1	2	3
I	64,7±1,67	64,9±1,65	65,1±1,66	65,0±1,67
II	65,2±1,68	67,9±1,66	68,7±1,66	71,1±1,63*
III	64,8±1,66	68,8±1,62	71,0±1,63	72,0±1,64**
IV	64,9±1,66	67,0±1,63	69,4±1,64	70,0±1,67
V	64,8±1,67	68,4±1,65	69,9±1,60	71,2±1,65*
VI	65,1±1,66	70,1±1,60	71,7±1,65*	72,8±1,67*
VII	64,8±1,67	68,4±1,65	71,1±1,64*	71,9±1,66*
VIII	65,1±1,65	68,8±1,62	72,0±1,66*	73,1±1,64**
IX	64,8±1,66	72,1±1,64*	74,5±1,65**	75,3±1,67***
X	65,1±1,67	70,1±1,60	73,0±1,66*	73,7±1,65**

З отриманих даних видно, що вміст загального білка сироватки крові бугайців піддослідних груп під час підготовчого періоду коливався в межах 64,7±1,67 – 65,2±1,68 г/л. Рівень загального білка у крові бугайців контрольної та дослідних груп протягом всього експерименту коливався у межах фізіологічної норми, хоча в дослідних групах спостерігалось підвищення їх кількості відносно контролю. Так, тваринам II групи згодовували метіонати Fe – 0,04; Co – 0,03; Se – 0,015; I – 0,04 мг/кг живої маси. Вміст загального білка у них зріс через місяць на 4,6, через два на 5,3 і через три місяці на 9,4% по відношенню до контрольної групи. Слід зауважити, що зростання даного показники через три місяці було статистично вірогідним ($P < 0,05$). Порівнявши вміст загального білка протягом трьох місяців по відношенню до підготовчого періоду, виявлено його зростання на 4,1% – через місяць, 5,4 – через два та 9,0% через три місяці. Тварини III групи теж отримували метіонати мікроелементів в мг/кг живої маси: Fe – 0,05; Co – 0,04; Se – 0,02; I – 0,05, що сприяло зростанню вмісту загального білка на 6,0% через місяць, 9,1 – через два, 10,8% через три місяці ($P < 0,02$). По відношенню до підготовчого періоду це зростання становило 6,2% через місяць, 9,6 – через два та 11,1% через три місяці. У четвертій дослідній групі також на протязі першого, другого і третього місяців дослідного періоду спостерігалось підвищення вмісту загального білка на 3,2; 6,6 і 7,7% по відношенню до контрольної групи та 3,2; 6,9 і 7,8% по відношенню до підготовчого періоду.

Відмічено позитивний вплив на вміст загального білка при згодовуванні

лізинатів мікроелементів (V, VI, VII групи). Підгодівля тварин V групи лізинатами Fe – 0,04; Co – 0,03; Se – 0,015; I – 0,04 мг/кг живої маси сприяла зростанню даного показника протягом трьох місяців відповідно на 5,4; 7,4; 9,5% відносно контрольної групи. Зростання загального білка через три місяці було статистично вірогідним ($P < 0,05$). По відношенню до підготовчого періоду вміст загального білка зріс на 5,5% через місяць; 7,9 – через два та 9,9% через три місяці. Додавання до раціону лізинатів заліза і йоду в дозі по 0,05 та кобальту в дозі 0,04 і селену – 0,02 мг/кг живої маси (VI група) сприяло збільшенню загального білка через I, II і III місяці відповідно на 8,0; 10,1 і 12% по відношенню до контрольної групи ($P < 0,05$) та 7,7; 10,1 і 11,8% по відношенню до підготовчого періоду. У сироватці крові тварин VII групи рівень загального білка зріс через місяць на 5,5%, через два – на 9,7 і через три місяці на 11% відносно підготовчого періоду. По відношенню до контрольної групи цей показник зріс на 5,4; 9,2 і 10,6% ($P < 0,05$) через I, II і III місяці відповідно.

Додавання суміші метіонатів і лізинатів ME тваринам VIII, IX, X груп мало більш помітний вплив на рівень загального білка, ніж додавання одних метіонатів чи лізинатів. Так, тваринам VIII групи згодовували метіонати і лізинати заліза та йоду по 0,02; кобальту – 0,015; селену – 0,0075 мг/кг живої маси. В результаті цього рівень загального білка зріс на протязі трьох місяців на 6,0; 10,6; 12,5% по місяцях відносно контрольної групи ($P < 0,05 - 0,02$), відносно підготовчого періоду на 5,7; 10,6; 12,3% по місяцях відповідно. Згодовування дослідним тваринам 0,025 мг/кг живої маси метіонатів і лізинатів Fe і I; 0,02 – Co; 0,01 – Se (IX група) через місяць сприяло зростанню загального білка на 11,1, через два – 14,4, через три місяці на 15,8% по відношенню до контрольної групи ($P < 0,05 - 0,01$) та 11,3; 15 і 16,2% по відношенню до підготовчого періоду. Десятій групі тварин, як і тваринам VIII і IX груп згодовували метіонати і лізинати ME, але в дещо більших дозах, що призвело до зростання загального білка на 8,0; 12,1; 13,4% по відношенню до контрольної групи ($P < 0,05 - 0,02$) і 7,7; 12,1; 13,2% відносно підготовчого періоду відповідно через I, II і III місяці.

Висновки. Підгодівля дослідних бугайців хелатними сполуками мікроелементів сприяє підвищенню рівня загального білка у сироватці крові бугайців усіх дослідних груп протягом трьох місяців по відношенню до контрольної групи та підготовчого періоду. Також слід зауважити, що найкращим цей показник був у тварин IX групи, по закінченні третього місяця він становив $75,3 \pm 1,67$ г/л, що на 13,4 відсотка більше, ніж у тварин контрольної групи. Це свідчить про те, що в печінці бугайців дослідних груп синтез білка проходить інтенсивніше, ніж у контролі.

Література

1. Дашковський О.О., Васерук Н.Я. Динаміка білкового обміну у сироватці крові дійних корів за дії метіонатів заліза, міді, вітаміну E та свинцю // Науковий вісник Львівської державної академії ветеринарної медицини ім. С.З.Гжицького. – Львів, 2003. – Т. 5. № 2. – Ч. 1. – С. 10-13.
2. Делекторская Л.Н., Сентебова Н.А., Салуэнья А.И. Об унификации методов определения общего белка в сыворотке крови // Лабораторное дело. –

1978. - № 8. - С. 483 – 487.

3. Звенкова Е.Н. Аминокислоты, пептиды и белки. – В кн.: Химия биохимически активных природных соединений. М., 1970, - С. 15 – 81.

4. Кравців Р.Й., Ключковська М.В. Білковий обмін при корекції мікроелементного живлення // Тези 14 з'їзду Українського фізіологічного товариства ім. І.П.Павлова. – Київ, 1994. – С. 246-249.

5. Минеральное питание и гематологические показатели крупного рогатого скота, содержащегося в различных природно-климатических зонах Ставропольского края / Данилова Л.Г., Некрасова И.И. // Экол. и охрана окруж. среды: Тез. докл. 4-й Междунар. (7-й Всерос.) науч. – практ. конф., Рязань, 28 – 30 сентября, 1998. – Рязань, 1998. – С. 13-33.

6. Ойвин В.А. Статистическая обработка результатов экспериментальных исследований // Патфизиология и эксперим. терапия. - 1960. - № 4. - С. 20-25.

7. Хенниг А. Минеральные вещества, витамины, биостимуляторы в кормлении сельскохозяйственных животных. - М.: Колос, 1976. - 559 с.

Summary

Senechen V.V., candidate of veterinary sciences, docent

Golovach P.I., doctor of veterinary sciences, professor

Tsybala V.I., candidate of biological sciences, docent

Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z.Gzhytskyj

COMMON PROTEIN CONTENT IN BULLS BLOOD SERUM DURING FEEDING BY THE CORRECTION OF THEIR MINERAL NOURISHMENT

Based on the Ltd. example “1-May” Drohobych district Lviv region, the common protein content in bulls blood serum, which were fed with helates complex compound of microelements (iron, cobalt, iodine and selenium) with non-essential (methionine and lysine) – methionates and lysinates. It was set up, that such compounds have a positive influence on common protein content in blood serum, that testify the intensive synthesis of its liver of experimental animals.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2010